

HANSAS KRISTIANAS ANDERSENAS

LAUKINĒS GULBĒS

SRAIGĖ IR RADASTAS

Aplink sodą ėjo lazdynų žalitvorė; už jos traukėsi laukai ir pievos, kur buvo ganomos karvės ir avys. Vidury sodo žydėjo radastų krūmas; po juo lindėjo sraigė. Ji daug vidaus turinio turėjo — ji save pačią tūrėjo.

— Palaukit, ateis ir mano laikas! — tarė ji.— Aš duosiu pasauliui svarbesnių daiktų negu tie radastai, riešutai arba pienas, kuriuos duoda erškėčiai, lazdynai ir karvės su avimis!

— O, aš daug ko laikiu iš tavęs! — sako radastų krūmas.— Ar negalėčiau žinoti, kuomet gi tas bus?

— Palauk, neskubėk! — atsakė sraigė.— Tik jūs be reikalo taip skubate! Skubos darbą velnias renka!

Kitus metus sraigė gulėjo beveik toj pačioj vietoj, saulėje, po radasto krūmu, vėl pilnu pumpurų; pumpurai kėtėsi, žydėjo gražiais radastais, o krūmas leido vis naujus ir naujus pumpurus.

Sraigė pusiau išlindo iš kaušelio, pastatė ragelius ir vėl juos suglaudė.

— Viskas kaip buvė! Nei kiek neatsimainė! Radastų krūmas tebežydi kaip žydėjęs; nei per plauką nenužengęs tolyn!

Praėjo vasara, atėjo ruduo, radastų krūmas žydėjo ir kvėpėjo, ligi sniegas ėmė snigti. Radosi drėgna, šalta, radastas palinko- į žemę, sraigė nušliaužė ir įlindo į samanais, po sausais lapais.

Vėl atėjo pavasaris, vėl pražydo radastas, ir išlindo sraigė.

— Tu jau senas dabar! — tarė ji radastui.— Metas jau ilsėtis! Tu davei pasauliui visa, ką galėjai duoti; ar daug — jau kitas klausimas, ta svarstyti nėr man laiko. O kad tu visai nieko nesį padaręs savo vidaus ūgiui — tai man ir dabar aišku! Šiaip iš tavęs būtų kas kita iššėję. Ką pasakysi sau pasiteisinti? Tu veikiai juk stagaru pavirsi! Ar supranti bent, ką, aš sakau?

— Tų mane gąsdini! — tarė radastas.— Aš to niekuomet nesu galvojęs!

— Taip, taip, tu, matyti, maža esi varginęs save tais galvojimais! O ar buvo tau atėjęs kuomet šitas klausimas, ar esi bent kartą aiškinęsis sau, kodėl, tikrai sakant, tu žydi ir kaip tat yra, kodėl šiaip, kodėl ne kitaip?

— Ne! — atsakė radastas.— Aš gyvenau, gyvendamas džiaugiausi ir džiaugdamašis žydėjau — kitaip daryti negalėjau! Saulė taip kaitino, oras taip mane gaivino, aš gėriau skaidrią rasą ir sodrų lietu; aš kvėpavau, aš gyvenau! Aš traukiau gyvybės sultis iš žemės, ėmiau peną iš oro, gyvenau kaip tinkamas, džiaugiausi laime ir žydėjau — tas ir buvo mano gyvenimas, - mano laimė. Kitaip aš negalėjau!

— Taip, gražiai tu gyvenai ir vargo nematei, ką čia besakysi!— tarė sraigė.

— Žinoma! Juk tiek daug buvo man duota! — atsakė radastas.— Bet tau duota dar daugiau! Tu esi tokia galvota, taip viskuo apdovanota... Tu turi nustebinti pasaulį!

— Kurių balų aš čia galvosiu! — sako sraigė.— Aš jūsų pasaulio nei žinoti nenoriu! Kas jis man? Man gana rūpintis savim!

— Taip, bet man rodosi, kad mes visi turim atiduoti pasauliui tą, kas yra mūsų geriausia!.. Aš galėjau duoti pasauliui tiktai radastų!.. Bet tu? Tau duota taip daug! O ką tu davei pasauliui? Ką tu jam duosi?

— Ką aš daviau? Ką duosiu?! Spjaunu aš į jį! Sakyk, ko jis vertas, tas tavo pasaulis? Man visai jis nerūpi. Duok jam radastų— iš tavęs daugiau juk nieko nesulauksi! O lazdynai tegu duoda jam riešutus, karvės ir avys — pienu, jų yra savo pasaulis! Mano pasaulis — aš pati! Aš užsidarysiu savo namely— ir galas! Pasaulis man nerūpi!

Ir sraigė įsitraukė į savo kaušelį ir užsidarė.

- Kaip graudu! — tarė radastas.— Ir aš norėčiau užsidaryti, "bet negaliu; visos mano galybės veržte veržiasi oran, ir turiu žydėti! Mano žiedai krinta, jų lapelius vėjai nešioja! Bet mačiau, kaip vieną lapelį įsidėjo motina į maldų knygą," kitą prisiglaudė prie krūtinės skaisti graži mergelė, trečią pabučiavo šypsančios vaiko lūpos!.. Ir aš buvau toks laimingas Tai tokie mano atsiminimai, tai toks mano gyvenimas.Žydėjo ir kvepėjo radastų krūmas, pilnas nekalto džiaugsmo ir laimės, o sraigė įkniubusi snapsojo savo namely — pasaulis jai nerūpėjo.

Slinko metai po metų.

Sraigė virto žeme žemėje, radastas virto žeme žemėje; atsiminimų radastas išblėso maldų knygoje... Bet sode žydėjo nauji radastai, po jais šliaužiojo naujos sraigės; jos taip pat lindo į savo namelius ir spjaudėsi — pasaulis joms nerūpėjo!

Ar nenorit, kad tą istoriją dar kartą nuo pradžios apsakychiau? Juk ji nesimaino!

KIAULIAGANIS

Gyveno kartą toks neturtingas kunigaikštis. Jo kunigaikštystė buvo labai maža, bet vis dėlto galėjo išmaitinti jam pačią, ir jis sugalvojo vesti.

Buvo tikrai nepaprastas daiktas, kad jis išdrįso paklausti imperatoriaus dukters: „Ar eisi už manęs?“ Jis turėjo garbingą vardą ir žinojo, Kad šimtai karalių dukterų būtų mielai sutikę tekėti už jo. O ką jam atsakė ta imperatoriaus duktė? Paklauskim, kaip ten buvo.

Ant kunigaikščio tėvo kapo augo neregėtos gražybės rožių krūmas. Žydėjo jis tik sykj., per penkerius metus ir krovė tik vieną vienintelį žiedą. Bet ta rožė labai gardžiai kvepėjo, uostydamas turėjai pamiršti visus šios žemės vargus ir rūpesčius. Tas kunigaikštis turėjo dar lakštingalą, o kai ji giedodavo, rodėsi, kad jos gerklėj sudėtos visos dangaus melodijos. Tą rožę ir lakštingalą turėjo gauti princesė, todėl rožė ir lakštingala buvo sudėtos į sidabrinės dėžutes ir nusiųstos princesei.

Imperatorius liepė nunešti siuntinį į didžiąją salę, kur princesė su rūmų damomis žaidė „svečius“—kito darbo ji neturėjo. Pamačiusi dėžutes su dovanomis, iš džiaugsmo ji -suplojo delnais.

— Kad čia būtų maža katytė! — sušuko ji, paėmusi vieną dėžutę.

Bet toj dėžėj buvo rožių krūmas su gražiu žiedu.

— Kaip dailiai padaryta! — stebėjosi visos rūmų damos.

— Daugiau, kaip dailiai,— atsiliepė imperatorius, — tiesiog gražiai!

Bet princesė pauostė rožę ir tik nepravirko.

— Fe! —tarė ji.— Ji ne dirbtinė, o tikra!

— Fe! — atkartoj visos rūmų damos.— Tikra!

— Palaukit, nesikarščiuokit, pažiūrėkim, kas yra kitoj dėžutėj,— tarė imperatorius.

Iš dėžutės pasirodė lakštingala ir ėmė taip gražiai giedoti, jog niekas nedrįso ką prikišti.

— *Supeibe! Charmant!*¹— gyrė rūmų dainos. Jos kalbėjo visos prancūziškai, viena prasčiau už kitą.

— Kaip šitas paukštis man primena mirusios karalienės tabokinę su muzika! — pasakė vienas senas kiemiškis.— Toks pat tonas, toks pat ir atlikimas!

— Tiesa! — tarė imperatorius ir pravirko kaip vaikas.

— Tikiuosi, kad tas paukštis nėra gyvas,— pasakė princesė.

— Gyvių gyviausias! — atsakė pasiuntiniai, atnešę tas dovanas.

— Tai tegu skrenda, kur nori! — tarė princesė ir liepė kunigaikščio neleisti pro duris.

Bet jis nenustojė vilties, išsitepė veidą tamsiais dažais, užsismaukė kepurę ant akių ir pasibeldė į duris.

¹ Puiku! Gražu! (*Piane.*)

— Labą dieną, imperatoriau! —tarė jis.— Ar negaučiau kokio darbo čia prie rūmų?

— Daug kas čia dabar ieško darbo, visiems negali ištekti,—atsakė imperatorius.— Beje, man reikalingas toks, kur ganytų kiaules, turiu aš jų baisiai daug.

Tokiu būdu kunigaikštis tapo imperatoriaus kiauliaganiu. Gyventi gavo jis mažutį kambariūkštį prie kiaulių migio. Visą dieną jis ten dirbo šneipštė ir lig vakaro padarė tokį gražų puodą su skambaliukais aplink. Puodui verdant, skambaliukai skambino seną gražią dainelę:

Augustinai, kas tik buvo, Viskas dingo, viskas žuvo!

Bet didžiausia gudrybė buvo ta, kad, laikant pirštą ant garo, einančio iš to puodo, galima buvo tuojau sužinoti, kas kokius valgius verda visame mieste. Juk tai buvo nepalyginti geresnis daiktas kaip tikroji rožė!

Princesė išėjo pasivaikščioti su visomis rūmų damomis ir išgirdo skambalėlių melodiją. Išgirdusi labai apsidžiaugė — ji pati mokėjo su fortepijonu paskambinti tą dainelę „Augustinai, kas tik buvo“, ir tai su vienu pirštu.

— Oi, ir aš tai moku! — tarė princesė.— Turi būti mokytas kiauliaganis! Eikit kas iš jūsų ir paklauskit, už kiek atiduotų tą prietaisą!

Viena rūmų dama turėjo eiti, bet eidama įsimovė kojas į medines klumpes.

— Kiek nori už tą puodą? — paklausė ji.

— Dešimtį princesės pabučiavimų! — atsakė kiauliaganis.

— Dieve saugok! — sušuko rūmų dama.

— Pigiau nebus! — griežtai pasakė kiauliaganis.

— Ką jis pasakė? — paklausė princesė.

— To negaliu atkartoti! — atsiliepė rūmų dama.— Baisus daiktas!

— Tai pakuždek man į ausį! Ir ji pakuždėjo.

— Koks nepraustaburnis! — pasipiktino princesė ir buvo beeminanti tolyn, tik skambaliukai vėl gražiai suskambėjo:

Augutinai, kas tik buvo, Viskas dingo, viskas žuvo!

— Palauk!—tarė princesė.— Eik ir paklausk, ar jis nesutiks atiduoti už dešimtį pabučiavimų rūmų damų?

— Ne, dėkui! —atkirto kiauliaganis.— Dešimtį pabučiavimų princesės, kitaip nebus puodo!

— Koks užsispyrėlis! — sakė princesė.— Nieko nepadarysi! Tik jūs apstokit mane, kad niekas nematytų.

Rūmų damos apstojo princesę iš visų pusių su savo plačiais sijonais, kiauliaganis gavo dešimtį pabučiavimų, o princesė puodą.

Koks buvo džiaugsmas! Visą vakarą ir' visą kitą dieną puodas turėjo kunkuliuoti, visame mieste nebuvo nei vienos virtuvės nuo rūmų šambeliono lig menkiausio kurpiaus, kad princesė nežinotų, kokie valgiai buvo verdami.

Rūmų damos šoko ir plojo delnais.

— Žinom, kas šiandien verda saldžią sriubą, o kas košę! Žinom, kas valgys sklindžius, o kas kotletus! Kaip įdomu!

— Baisiai įdomu! — patvirtino vyčiausia rūmininke.

— Taip, bet laikykit prikandusios liežuvius, atsiminkite, kad esu imperatoriaus duktė!

— Suprantamas daiktas! — atsakė visos.

Kiauliaganis, vadinasi, kunigaikštis (bet niekas nežinojo, kad jis nėra tikras kiauliaganis), laiko negaišo ir padirbo tokią tarškybę, jog sukama ji griežė gražiausius valsus, polkas ir visus kitus šokius, išrastus nuo pasaulio pradžios.

— Tai *superbe!* — tarė pro šalį eidama princesė.— Niekados nesu girdėjusi panašaus gražumo! Eik ir paklausk, kiek jis norėtų už tą instrumentą, bet daugiau aš jo nebebučiuosiu!

— Nori šimto pabučiavimų! — atsakė rūmų dama, grįžusi nuo kiauliaganio.

— Gal pasiuto! — sušuko princesė ir nuėjo tolyn. Bet paėjusi kiek kelio sustojo.— Reikia remti meną,—tarė ji.— Juk esu imperatoriaus duktė! Pasakyk, kad gaus dešimtį pabučiavimų, o kitus iš rūmų damų!

— Bet mes nelabai norėtumėm! — priešinosi rūmų damos.

— Tuščia kalba! — pasakė princesė.— Jei aš jį bučiavau, tai ir jūs turite pasiaukoti! Nepamirškite, kad aš jus peniu ir moku algą!

Ir rūmų dama gavo vėl eiti pas kiauliaganį.

— Šimtas pabučiavių ir princesės! — atrėžė jis.— Jei ne, neregės tarškybės!

— Stokit aplink! — paliepė princesė. Ir visos rūmų damos apstojo ją, okiauliaganis ėmė bučiuoti.

— Koks ten susigrūdimas prie to kiaulių migio? — tarė imperatorius, išėjęs į balkoną. Jis pasitrynė akis ir užsidėjo akinius.— Tai rūmų damos, eisiu žemyn pažiūrėti, ką ten jos veikia.

Jis giliai įsispyrė į jau gerokai numintas šlepetes ir paskuboms nušlepsėjo per kiemą.

Tylėdamas jis prislinko prie būrio rūmų damų, o tos besikai-tydamos pabučiavimus nei justai nejuto jo ateinant; jos tik žiūrėjo, kad kiauliaganis negautų jų nei per daug, nei per mažą. Imperatorius pasistiebęs pažvelgė.

— Gi čia kas? — sušuko jis, pamatęs dukterį bučiuojantis su kiauliaganiu, ir, nusimovęs vieną šlepetę, kad gi paukštelės jai per galvą tuo metu, kada kiauliaganis ją bučiavo aštuoniasdešimt šeštą kartą.

— Šalin nuo manęs! — suriko įtūžęs imperatorius. Ir abudu, princesė ir kiauliaganis, buvo ištremiti iš jo viešpatystės.

Princesė ėmė verkti, o kiauliaganis juokavo, ir lietus smarkiai lijo.

— Oi, aš nelaiminga! — raudėjo princesė.— Kodėl netekėjau už gražaus kunigaikščio? Oi,, kokia aš nelaimingai

Kiauliaganis pasislėpė už medžio, nusiplovė nuo veido tamsius dažus, nusimetė skarmalus, apsilvilko puikiais savo drabužiais ir atėjęs pasirodė toks gražus, jog princesė iš nustebimo ir pagarbos nusilenkė prieš jį.

— Dabar aš tave niekinu! — tarė jis.— Tu nenorėjai tekėti už tikro kunigaikščio; nemokėjai suprasti rožės ir lakštingalos svarbos, o bučiavai, kiauliaganį už menkus žaisliukus. Kaip pasiklosi, taip išmiegos!

Paskui sugrįžo į savo kunigaikštystę ir užtrenkė duris prieš pat jos nosį.

Dabar ji stovėjo lauke ir dejavo:

Augustinai, kas tik buvo, Viskas dingo, viskas žuvo!

JONAS KVAILYS

Naujai atpasakota sena istorija

Buvo kartą kaime sena sodyba, o toje sodyboje gyveno senas bajoras. Jis turėjo du išmintingus sūnus — tokius išmintingus, jog vis tiek jiems išminties būtų užtekę, nors jie perpus būtų buvę kvailesni. Abu rengėsi pirštis karaliaus dukteriai, ir čia nebuvo ko stebėtis, nes visiems buvo paskelbta, kad ji tekės už to, kur pasirodys visų išmintingiausias.

Broliai rengėsi aštuonias dienas. Ilgiau rengtis neleido paskirtas piršlybų laikas, bet užteko ir tiek — jie buvo labai mokyti ir gudrūs vyrai. Vienas atmintinai mokėjo visą lotynišką žodyną ir galėjo atpasakoti, kas buvo parašyta vietos laikraštyje per trejus metus, nuo pradžios iki galo ir atvirkščiai. Kitas puikiausiai žinojo visus cechų įstatymus ir galėjo visados pasakyti, kaip, kada ir kur turi elgtis meistras; be to, jis mokėjo gražiai siuvinėti petnešas, turėjo miklius pirštus ir gerą skonį. Ir vienas, ir kitas tvirtino: „Karalaitę gausiu aš!”

Tėvas padovanojo jiems po gerą žirgą: tam, kur atmintinai mokėjo žodyną ir laikraščius — žirgą juodą kaip sabalą, o tam, kur žinojo cechų įstatymus ir mokėjo siuvinėti — žirgą baltą kaip putą. Broliai lūpas išsitemė žuvų taukais, kad lengviau būtų kalbėti. Susirinko į kiemą visi tarnai žiūrėti, kaip jie sėdasi ant arklių. Atėjo ir trečias brolis. Vadinasi, -buvo trys broliai, tik trečias nebuvo laikomas broliu — jis buvo ne toks mokytas kaip vyresnieji, todėl jį ir vadino Jonu kvailiu.

— Kur jūs? Prieš ką taip išsipustėte? — paklausė jis.

— Pas karalių jojame, karaliaus dukteriai pirštis. Ar tu negirdėjai, kad apie tai skambina po visą kraštą?

Ir jie viską papasakojo.

— Matai kaip!—stebėjosi Jonas kvailys.— Ir aš kartu josiu.

Broliai tik pasijuokė iš jo ir nudūmė.

— Tėve, duok man arklį! —tarė kvailys.— Labai noriu karalaitės! Eis už manęs — gerai; neis — aš pats ją paimsiu!

— Nekalbėk niekų,— subarė tėvas.— Arklio negausi! Ar tavo nosiai ta karalaitė? Tavo broliai — kas kita, jie gudrūs!

— Jeigu neduodi man arklio,— pasakė Jonas kvailys,— aš pasibalnosiu ožį ir joju. Ožys mano, kas gali uždrausti!

Ir štai Jonas apsižergė ožį, spustelėjo kulnais į šonus ir pasileido vieškeliu, Lėkė kaip viesulas!

— Štai ir joju! —džiaugėsi kvailys ir užtraukė smagią dainelę.

Broliai neskubėdami jojo ristele priekyje ir tylėjo: jie norėjo gerai apgalvoti, kaip pasveikins ir ką kalbės, su karalaitė.

— Ei! — suriko jiems Jonas.— Štai ir aš joju! Žiūrėkit, ką radau ant kelio! — Ir jis parodė broliams negyvą varną.

— O tu, kvaily! — atsiliepė jie.— Ką gi veiksi su ja?

— Aš ją karalaitėi padovanosiu.

— Gerai, padovanok! — jie nusijuokė ir nujojo toliau.

— Ei! — vėl riktelėjo Jonas.— Žiūrėkite, dabar ką radau! Ne kiekvieną dieną tokį daiktą gali rasti!

Broliai vėl atsigrėžė pažiūrėti.

— Tai kvailys! — pasakė jie. — Sena medinė klumpė ir dar su nuskeltu priešakiu! Gal ir ją padovanosi karalaitėi?

— Padovanosiu! — atsakė Jonas. Broliai vėl pasijuokė ir nujojo toliau.

— Ei! Klausykit! — vėl šūktelėjo Jonas.— Kuo tolyn, tuo geryn! Tokio daikto ir nesugalvos!

— Dar ką radai? — paklausė broliai.

— E, ne! — atsakė Jonas.— Nesakysiu! O karaliaus duktė kaip apsidžiaugs!

— Oi! — nusispjovė broliai.— Juk tai purvas, išmestas iš griovio!

— Tikra tiesa! —patvirtino Jonas.— Geriausias purvas, toks minkštutis ir kaip jis limpa prie pirštų! — Ir jis prisidrebė pilną kišenę purvo.

Broliai pasileido šuoliais, ir atėjo valanda anksčiau už Joną. Prie miesto vartų susirinko' didelė daugybė jaunų vyrų. Ten juos surašė visus ir sustatė eilėmis po šešis taip arti prie viens kito, kad jie ir rankų negalėjo pajudinti. Tai gudriai buvo sugalvota, šiaip galėjo pradėti tarpusavy, peštis — juk kiekvienas norėjo būti pirmutinis.

Kiti šalies gyventojai grūdosi aplink pilį ir žiūrėjo pro langus, norėdami pamatyti, kaip karalaitė sutinka jaunikaičius. Reikia pasakyti, kad, vos tik kuris iš jų įžengs į salą, tuoj visa jo gudrybė ir dingsta.

— Netinka! — skelbė karaliaus duktė.— Šalin!

Dabar įėjo vienas iš trijų brolių — tas, kur mokėjo atmintinai žodyną. Bet jis, belaukdamas eilės, viską buvo jau užmiršęs. Einant grindys girgždėjo, lubos buvo iš veidrodžių, ir jis galėjo save matyti aukštyn kojomis. Prie kiekvieno lango stovėjo trys raštininkai ir savivaldybės tarėjas, jie užrašinėjo visus čia pasakytus žodžius, kad juos galėtų įdėti į laikraštį. Toks laikraštis buvo pardavinėjamas prie kampo už du šilingus. O kambaryje dar kūrenosi krosnis. Ji degė labai kaitriai, jos šonai buvo raudoni kaip žarija.

— Koks karštumas!—prašneko pagaliau jaunikaitis.

— Šiandieną tėvas viščiukus kepa, tai ir karšta! — atsiliepė karaliaus duktė.

— E-e! — pralemeno jaunikaitis.

Jis nesitikėjo> kad 'jų kalba bus tokia. Niekaip nemokėjo pratarti nei vieno žodelio, nors ir labai norėjo sugalvoti ką ,nors linksmesnio.

— E-e! — pakartojo jis.

— Netinka! — pasakė karalaitė.— Šalin!

Ir jam reikėjo išeiti. Tadaėjo antrasis brolis.

— O, kaip čia karšta!—pasakė jis.

— Mes viščiukus kepam!—paaiškino karaliaus duktė.

— Ką? E-e! Ką? — paklausė jis.

Ir visi raštininkai užrašė: „Ką? E-e! Ką?“

— Netinka,— pasakė karalaitė.— Šalin!

Paskui buvo Jono kvailio eilė. Tas į vidų įbrazdėjo raitas ant ožio;

— Koks pasiutęs karštumas! — susiraukė jis.

— Tai aš viščiukus kepu! — pasakė karaliaus duktė.

— Kaip gerai! — tarė kvailys.— Gal ir aš pasičirskinsiu savo varną?

— Žinoma! — atsakė karalaitė.— O kaip tu ją kepsi? Nėra nei keptuvės, nei puodo.

— Aš turiu! — atšovė Jonas, išsitraukė seną klumpę ir padėjo ant jos varną.

— Tos varnos pietums užteks! — pasakė karalaitė.— O padažą iš kur imsi?

— Ogi mano kišenėje yra! — atsakė Jonas.— Turiu per akis! — Ir jis pakabino gerą gniužulą purvo iš kišenės.

— Tas man tai patinka! — džiaugsmingai tarė karaliaus duktė.— Visada tu rasi atsakymą. Tau žodžio pirkti nereikia, ir aš už tavęs tekėsiu. Tik žinok, kiekvieną mūsų pasakytą žodį užrašo, o kitą dieną jis jau atsiduria laikraštyje. Matai, prie kiekvieno lango stovi trys raštininkai ir dar vienas senas tarėjas, o tas visų pavojingiausias, jis nieko nesupranta.

Taip ji pasakė, norėdama pagąsdinti Joną, o raštininkai ėmė juoktis ir aptaškė grindis rašalu.

— Štai kur puikūs vyrai! — sušuko Jonas kvailys.— Gerai, tam tarėjui duosiu didžiausią porciją!

Sulig tais žodžiais jis išvertė kišenę ir tarėjui veidą išmurzino su purvu.

— Puiku! — pagyrė karalaitė.— Taip ir aš nebūčiau sugalvojusi. Bet nieko, dar išmoksiu.

Taip Jonas kvailys tapo karaliumi — gavo pačią ir karūną ir atsisėdo į sostą. Tą sužinojome iš laikraščio, leidžiamo ano tarėjo, tik labai pasitikėti jo laikraščiu būtų gal per drąsu.

PIEMENĖLĖ IR KAMINKRĖTYS

Kartą prie didelio veidrodžio ant staliuko stovėjo piemenėlė ir kaminkrėtys. Piemenėlė buvo labai daili: jos skrybėlaitė ir kurlpelės buvo paaukuotos, prie krūtinės turėjo prisisegusi raudoną rožę, rankoj laikė ilgą lazda. Kaminkrėtys irgi buvo gražus, nors visas juodas kaip anglis, tik veidas baltas.

Jie abudu buvo. iš trapius porceliano, stovėjo arti. viens kito, gerai išsipažinai ir susižadėjo.

Čia pat sėdėjo senas kinas, tris kartus didesnis už juos ir mokėjęs linguoti galvą. Jis buvo taip pat iš porceliano, todėl tvirtino, kad piemenėlė esanti jo anūkė, nors tos giminytės iš-rodyti negalėjo.

Prieš veidrodį stovėjo sena, labai sena indauja su išpjaustytais visokiais pagražinimais: rožės, tulpės, briedžio galvos su ragais —tik viskas nuo senumo pajuodiję. Per vidurį buvo išrėžtas visas žmogus, bet toks keistas, jog niekas be juoko negalėjo į jį žiūrėti. Jis turėjo ožio kojas, galvą su rageliais ir ilgą barzdą. Vaikų jis buvo pramintas „generolas Ožiakojis“ Jis visą laiką vypsojo, akis įspyręs į piemenėlę, o ta nei pažvelgti į jį nenorėjo. Bet vieną gražią dieną jis paprašė iš kino jos rankos. Tas tik linktelėjo galvą, tuo reikšdamas savo sutikimą.

— Puikų gausi vyrą! — tarė kinas.— Nepamiršk, kad jis iš raudonojo medžio! O kokia garbė vadintis generoliene Ožiakojiene! Aš mažiausio abejojimo neturiu, kad indaujos, stalinės pilnos sidabro, ir nieko nesakau, kas gali-būti josi vogtuvuose!

— Aš nesutinku! — sušuko piemenėlė.— Aš nenoriu kraustyti į tą juodą indaują! Jis jau ten turi uždaręs gal vienuolika porceliano pačių!

— Tai gerai, tu būsi dvylikta! — pasakė kinas.— Dar šią naktį, kai baldai pradės braškėti, jūs atšoksite vestuves!

Taip nusprendęs, kinas palingavo galvą ir užmigo. Vargšė piemenėlė pažvelgė į kaminkrėtį ir pradėjo verkti.

— Klausyk,—tarė ji jam,— ar negalėtumėm kur toli pabėgti ir išsigelbėti?

— Mano brangioji, aš padarysiu¹ viską, kaip tu liepsi! — atsakė kaminkrėtys.— Bėgam tuojau! Iš mano darbo pragyvensim abudu.

— Norėčiau, kad mes jau būtumėm pabėgę! — karščiaivosi ji.— Nenuirimsiu, kol mes nebūsime toli nuo čia! Tiktai kur ir kaip bėgti?

— Nebijok, nėra lengvesnio daikto! — ramino ją kaminkrėtys.

Jis jai liepė pirma leistis staliuko kojų išraitymais, paskui pastatė ties ja savo kopėteles, ir bematant abudu buvo žemėj.

Bet prie indaujos tuojau pasidarė didelis sujudimas. Briedžiai norėjo pašokę lėkti, o generolas Ožiakojis ėmė rėkti kinui:

— Aure jie bėga! Aure jie bėga!

Piemenėlė ir kaminkrėtys baisiai išsigando ir sulindo į dėžę, stovėjusią ties langu. Ten jie rado senovines suplyšusias kortas ir sustatytą lėlių teatrą. Teatro scena rodė, kaip pikti žmonės atskyrė mylinčią mergaitę nuo jos mylimo. Jų nelaimė pravirkdė piemenėlę — juk jos likimas buvo labai panašus!

— Ne, negaliu žiūrėti! — tarė ji.— Lipam greičiau iš čia! Kai, išlipę iš dėžės, pažvelgė į staliuką, pamatė kiną atbudus nuo Ožiakojo riksmo ir labai linguojant galvą.

— Žiūrėk, kinas eina čia! — sušuko išsigandus piemenėlė.— Dabar mus pagaus! — Nebijok!—tarė ją ramindamas kaminkrėtys, nors pats iš baimės drebėjo.— Pasislėpkim aure į aną kampe stovinčią vazą su rožėmis, ir jis mūsų neras!

— Ne, ne! — pasipriešino piemenėlė.— Girdėjau, kad vaza buvo su kinu kadaise susižadėjusi, todėl ji gali mus išduoti. Kito kelio išsigelbėti nėra, kaip tik pabėgti kur į tolimą kraštą!

— Bet ar tu nebijai ilgos kelionės vargų? — klausė jos kaminkrėtys.— Ar tu pagalvojai, kad iš tolimo krašto mes niekadoms šičia nebegrįšim?

— Aš viską apgalvojau! — atsakė piemenėlė.— Tik greičiau bėkim!

— Bėgti galima tik mano keliu,— sakė jai kaminkrėtys,— o mano kelias, kaip tu žinai, yra kaminas; jis labai tamsus ir baisiai siauras. Jo viršuj mūsų niekas jau nebepasieks, ir mes galėsime iš ten regėti visą pasaulį.

Prisiartinę jie pradare dureles ir įžengė į krosnį.

— Koks čia tamsumas!—pasakė piemenėlė, bet narsiai sekė paskui kaminkrėtį. Jis netrukus jai parodė žvaigždę, matomą iš apačios ir švietusią jiems kelią lipti.

Kelias buvo tikrai nelengvas, ir kaminkrėtys turėjo nemaža padėti savo piemenėlei kopti į jų laimės vietą.

Galop jie prilipo kamino galą, tik jautėsi labai nuvargę.

Viršum jų buvo dangus, pilnas žvaigždžių, o apačioj į visas pusesėjo miesto stogai ir stogai. Regėti buvo taip toli, taip toli, jog vargšei piemenėlei pradėjo suktis galva. Niekados ji nemanė, kad pasaulis gali būti toks platus. Ji prisiglaudė prie savo kaminkrėčio peties ir ėmė verkti.

—'Koks platumas, koks platumas! — stebėjosi ji.— Mane baimė ima! Kam reikėjo mums bėgti nuo savo staliuko? Aš vėl norėčiau ant jo> stovėti! Aš niekadoms nebūsiu laiminga, jei mes negrįšime atgal! Vesk mane žemyn, jei nors truputį mane myli!

Kaminkrėtys visaip ją atkalbinėjo nuo grįžimo, liepė prisiminti senį kiną, tą baidyklę generolą ir viską, nuo ko jie bėgo, kaip įmanydamas drąsino, bet nieko negalėjo padaryti. Apsikabinus ji verkė ir tiek prašė, jog tas pagaliau sutiko grįžti.

Kelionė atgal nebuvo malonesnė kaip į viršų, tik gal kiek greitesnė. Prislinkę prie krosnies durelių, jie sustojo ir pasiklausė. Buvo tylu ramu, ir jie drąsiai sušoko į vidų.

Bet ką jie išvydo?

Kinas gulėjo kniūpsčias ant grindų. Norėdamas juos vytis, jis šoko žemėn ir susikūlė. Jo galva buvo nudužus nuo kaklo ir pasiritusi toliau. Generolas Ožiakojis tebevypsojo senoj vietoj.

— Baisus daiktas! — sušuko raudodama piemenėlė.— Mano senelis užsimušė! Dėl mūsų kaltės jis taip žuvo!

— Neraudok, dar jį galima sutaisyti! — ėmė ją guosti kaminkrėtys.— Įkals jam per kaklą šakaliuką, užmaus ant jo galvą, ir vėl bus kaip naujas! Dar daug prisakys jis mums nemalonumų!

— Ar tikrai taip? — klausė kiek apsiraminsi piemenėlė. Ir jie vėl užsikraustė ant staliuko ir sustojo savo senose vietose.

— Vadinas,— tarė kaminkrėtys,— kam gi mes tiek keliavom' ir be reikalo vargom!

— O,— atsakė piemenėlė,— kad tik man senelis būtų sutaisytas!

Ir jis buvo sutaisytas, kaip sakė kaminkrėtys, tik nebegalėjo linguoti galvą: šakaliukas, perkištas nuo nugaros per kaklą, nedavė lankstyti.

Kai sutaisė, jį vėl patupdė šalia piemenėlės. Ir generolas Ožiakojis, neilgai laukęs, į jį prabilo:

— Nuo susikūlimo tau atsirado daug didybės! Tiesą sakant, nėra ko čia labai pūstis! Bet tai mažmožis, geriau sakyk, ar sutinki atiduoti man savo anūkės ranką?

Piemenėlė ir kaminkrėtys abudu pažvelgė į kiną, drebėdami, kad tik jis sutikdamas nelinktelėtų galvos. Bet jis nebegalėjo jos palenkti dėl įstatyto per kaklą šakaliuko ir duoti sutikimo ženklą.

Tokiu būdu piemenėlė ir kaminkrėtys gyveno laimingi drauge tol, kol vieną gražią dieną patys sudužo.

VANDENS LAŠAS

Tu, žinoma, esi matęs didinamąjį stiklą — tokį apskritą stiklėlį, kaip yra akiniuose, kuris kiekvieną daiktą, į kurį pro jį pažiūri, daro šimtą kartų didesnį. Turėdamas jį prieš akis ir žiūrėdamas pro jį į vandens lašą, paimtą kur iš balos, pamatytum tūkstančius nuostabių gyvulėlių, kurių be didinamojo stiklo niekuomet nepastebėtum vandenyje. Tie gyvulėliai yra tikrai gyvi daiktai,— tai nėra akių apgavimas. Vandens lašas, žiūrimas pro stiklą, panašus į lėkštę, pilną jūros vorų, kurie krušas! ir laipioja per vienas kitą. Ir kokie jie pikti, tie gyvulėliai! Jie traukosi vieni kitiems rankas, kojas arba kitas kūno daleles, ir vis dėlto rodosi smagūs — žinoma, saviškai.

Gyveno kartą senelis, jį visi Kribeliu Krabeliu vadino: tuo buvo jis vardu. Tas senelis mokėdavo iš kiekvieno daikto ištraukti visa, kas jo būdavo geriausia, ir, jei to negalėdavo be kokių priemonių padaryti pats, griebdavosi burtų.

Sykį jis sėdėdamas žiūrėjo pro didinamąjį stiklą į vandens lašą, pasemtą iš klano. Kokios daugybės gyvuliukų grūdosi ten ir krušosi! Tūkstančiai tų mažųjų gyvulaičių šokinėjo, puldinėjo, draskėsi ir viens kitą rijo.

— Juk tai, tiesą pasakius, bjauru! — tarė senasis Kribelis Krabelis.— Ar negalima būtų padaryti taip, kad jie gyventų santaikoje, ramiai ir kad kiekvienas pats savim tesirūpintų?

Galvojo jis, galvojo, bet nieko neišgalvojęs ėmė ieškoti burtų.

— Reikėtų jus nudažyti, kad galima būtų geriau matyti,— pasakė jis ir įpylė į vandenį kažin kokio skystimo, panašaus į raudonojo vyno lašą, ne vinas ten buvo, bet raganos ausies kraujas, geriausios rūšies. Bereginti visi tie keistieji gyvulėliai pavirto raudoni, vandens lašas pasidarė panašus į visą miestą, pilną nuogų laukinių žmonių.

— Ką tu čia turi?—paklausė jo kitas senas burtininkas, neturėjęs jokio vardo, ir tas vardo neturėjimas buvo didžiausias jo vertumas.

— Spėk, kad geras! — pasakė Kribelis Krabelis.— Jei įspėsi, aš tau viską dovanosiu; bet nežinant tai nelengvas dalykas.

Ir neturėjęs vardo burtininkas pažvelgė pro didinamąjį stiklą. Ką jis pamatė, tikrai buvo panašu į miestą, kur bėgiojo visai nuogi žmonės. Baisu buvo! Bet dar baisiau buvo matyti, kaip jie mušėsi ir stumdėsi, kandžiojosi, draskėsi ir vienas kitą rijo. Žemutiniai lipo viršun, viršutiniai krito žemyn. „Žiūrėkit, žiūrėkit!— rėkė vienas gyvulėlis.— Žiūrėkit, jo koja ilgesnė už mano! Šalin ją!“ Grybšt — ir kojos nebėr. „O šit anam gumbelis, kurį jam skauda! Tegu gi jam dar labiau skaudės!“ Ir šoko ant nelaimingojo, sudraskė jį ir prarijo — ir tik dėl mažutyčio gumbelio. Vienoje kertelėje glūdėjo maža esybėlė, tyli ir romi kaip jauna mergaitė, ir viena tenorėjo — kad jos niekas neliestų. Bet kur tau, ir jos nepaliko nelietę! Ištraukė ją, sudraskė į dalis ir prarijo.

— Įdomu! — pasakė burtininkas.

— Taip, bet kaip tu manai, kas čia yra? — paklausė Kribelis Krabelis.— Gali spėti?

— Ką veiksi nespėjęs, kad taip aišku! —tarė antrasis.— Tai Paryžius arba kitas kuris miestas — visi jie panašūs į vienas kitą. Žodžiu sakant, tai didelis miestas.

— Ne, tai klano vanduo!—atsakė jam Kribelis Krabelis.

TIKRA TIESA

— Baisus atsitikimas! — pasakė višta, gyvenusi ne tenai, kur tas atsitiko, o visai kitame miesto pakraštyje. — Baisus atsitikimas vištininke! Dabar aš nedrįstu nakvoti viena! Gerai, kad ant laktų mūsų daug!

Ir ji pradėjo taip pasakoti, kad visoms vištoms plunksnos pasišiaušė, o gaidžiui skiauterė susitraukė. Taip, tikra tiesa!

Bet mes pradėkime nuo pradžių, o viskas prasidėjo viename vištininke, kitame miesto pakraštyje.

Saulė leidosi, ir visos vištos jau buvo ant laktų. Viena iš jų, balta trumpakojė, visados gerai dedanti nuskirtą kiaušinių skaičių, iš visų pusių gerbiama višta, užlėkusi ant laktų prieš miegą pradėjo kutentis snapu. Tik ėmė viena jos plunksnelė ir iškrito.

— Iškrito! — pratarė višta.— Tai niekis, kuo daugiau aš ku-tenuosi, tuo darausi gražesnė!

Tas buvo pasakyta juokais, mat ta višta buvo tokia juokdarė, bet vis dėlto, kaip jau sakyta, tai nekludė jai būti labai gerbiamai. Po tų žodžių ji užmigo.

Vištininukas buvo tamsus. Visos vištos tupėjo šalia viena kitos, o ta, kur buvo arčiausiai prie mūsų vištos, dar nemiegojo ir neklausydama išgirdo jos paskutinius žodžius netyčia, kaip paprastai turi būti, jeigu nori gražiai gyventi su artimaisiais. Bet vis dėlto neiškentusi pakuždėjo kitai savo kaimynei.

— Girdėjai? Aš nenoriu tik minėti jos vardo, bet čia yra perekšlė, kur galėtų visas plunksnas išsipešti, kad tik būtų gražesnė. Jei aš būčiau gaidys, į tokią nei nežiūrėčiau!

Aukštai ties vištomis tupėjo lizde pelėda su vyru ir vaikais. Pelėdos, geros ausys, ir ji nepraleido nei vieno tos vištos žodžio. Suplasnojusi sparnais ir vartydama akis, pelėda tarė:

— Neklausykite tokių niekų! Bet jūs tikriausiai jau girdėjote. „Aš taip pat girdėjau. Juk tam ausys duotos, kad girdėtumėm! Aure ten viena višta visai užsimiršo, kas dera perekšlei, ir pradėjo pešioti sau plunksnas net gaidžio akyse!

— *Prenez garde aux enfants!*— pasakė pelėdos vyras.— Vaikams tokių daiktų nereikia klausytis!

— Norėčiau tai papasakoti tik anai pelėdai, kur priešais gyveria. Tai vienintelė mūsų apylinkėj -pelėda, verta pagarbos.— Sulig tais žodžiais ji nuskrido pas tą pelėdą.

— U bu bū!—suūbavo paskui abi pelėdos netoli kaimyno karvelių. — Jūs girdėjot? U bū! Viena višta išsipešiojo visas plunksnas, kad patiktų gaidžiui! Ji sušals, sušals negyvai, jei dar nesušalo! U bū!

— Bur kū, bur kū! Kur, kur? — burkavo karveliai.

— Kaimyno kieme. Tai beveik mano akyse atsitiko. Nepritinka ir kalbėti apie tai, bet tikriausia tiesa!

— Tikim, tikim! — pasakė karveliai ir pradėjo burkuoti apačioje tupinčioms vištoms:

— Bur kū, bur kū! Viena višta, kiti sako net dvi, išsipešiojo visas plunksnas, kad tik kristų į akį gaidžiui. Pavojingas darbas! Juk galima persišaldyti ir galą gauti. Bet jos ir nu-kratė jau kojas!

— Ka ka ry ko! — užgiedojo gaidys, skrisdamas ant tvoros. Jam pačiam akys dar lipo nuo miego, bet jis jau rėkė:— Trys vištos žuvo dėl nelaimingos meilės gaidžiui! Jos išsipešiojo visas plunksnas! Kokia baisi istorija! Negaliu tylėti! Tegul visi sužino!

— Tegul, tegul! — pritarė šikšnosparniai.

Ir istorija sklido iš kiemo į kiemą, iš vienu vištų į kitas, galop atėjo į tą vietą, kur prasidėjo.

— Penkios vištos,— pasakojo čia,—išsipešiojo visas plunksnas, norėdamos parodyti, kuri iš jų labiau suliesėjo dėl meilės gaidžiui. Paskui jos šoko muštis prieš viena kitą, ir visos užsikapojo negyvai. Kokia sarmata ir savo giminės pažeminimas, ir koks nuostolis šeimininkui!

Višta, kuriai buvo iškritusi viena plunksnelė, aišku, nepažino savo pačios istorijos ir pasipiktinusi, kaip dera tokiai garbingai vištai, pasakė:

— Kokios bjaurios tos vištos! O tokių juk daug! Panašių daiktų negali nutylėti. Kiek galėdama rūpinsiuosi, kad ta istorija patektų į laikraščius. Tegul sužino visas kraštas, tos vištos ir visa jų giminė verta to!

Iš tiesų laikraščiai paskelbė visą istoriją, ir tai buvo tikra tiesa: viena maža plunksnelė pavirto net į penkias vištas!

DRĄSUS CINO KAREIVIS

Buvo kartą dvidešimt penki cino kareivėliai. Jie gimė iš vieno cino šaukšto, vadinasi, jie buvo tikri broliai. Jų mundurai buvo mėlyni ir raudoni, ant pečių turėjo užsidėję šautuvus, galvas laikė iškėlę. „Cino kareiviai!“—buvo pirmi žodžiai, pasiekę jų ausis, kai atsidarė dėžutė, kur jie gulėjo. Tai suriko mažas berniukas ir suplojo delnais. Kareivius jis buvo gavęs savo¹ vardo dienoj ir tuojau sustatė juos ant stalo. Cino kareiviai buvo panašūs į viens kitą kaip du vandens lašai, ir tik vienas skyrėsi nuo kitų: tas teturėjo vieną koją. Jis buvo liejamas paskutinis, ir jam nepriteko cino. Tačiau jis su viena koja stovėjo taip pat tvirtai kaip kiti su dviem. Ir reikia pasakyti, kad tas su viena koja labiausiai išgarsėjo.

Ant stalo, kur išrikiuoti stovėjo kareiviai, buvo daugiau žaisliukų, bet labiausiai traukė akis graži popierinė pilis. Pro mažus langelius galėjai pažvelgti į vidų. Prieš pilį stovėjo mažučiai medžiai aplink mažą veidrodėlį lyg aplink kokį ežerą. Vaškinės gulbės plaukė po tą ežerą, atsimušdamos jo paviršiuje. Viskas buvo puiku,¹ bet gražiausia buvo maža mergytė, stovinti tarp atvirų pilies durų. Ji taip pat buvo iškirpta iš popieriaus, jos sijonėlis buvo iš ploniausio muslino, siauras mėlynas kaspinas, prisegtas prie pečių su žibancia žvaigždute,ėjo per nugarą. Ta gražuolė buvo šokėja. Ji stovėjo ant vienos kojos, ištiesusi abi rankas priekin, o kitą koją iškėlusį taip aukštai, jog kareivėlis iš karto jos nepastebėjo ir galvojo, kad, lygiai kaip jis, ji teturėjo vieną koją.

„Tai būtų man gera pati! — pagalvojo kareivis.— Tik ji tikrai bus didžiūnų giminės, ji gyvena pilyje, aš tik dėžutėj ir tai bendrai su dvidešimt penkiais draugais. Ne, ji ne mano nosiai! Bet susipažinti vis nebus iš kelio!“ Ir atsigulęs pasislėpė už tabokinės ant to paties stalo, kad geriau galėtų matyti gražią šokėją, stovinčią tvirtai ant vienos kojos.

Atėjus vakarui, visi kiti kareiviai sugrįžo į dėžutę. Žmonės sumigo, tada žaislai ėmė žaisti „svečius“, „karą“, paskui padarė „balių“. Cino kareiviai pradėjo dėžutėj kaukšėti, norėjo irgi pažaisti, bet negalėjo pakelti dėžutės viršelio. Riešutų spaudukliai šokinėjo kaip ožiukai, o gripelis šoko su lentele. Pasidarė didelis triukšmas, atbudo kanarėlė ir pradėjo kalbėti — eilėmis! Tiktai cino kareivis ir mažoji šokėja nesijudino iš vietos. Ji vis stovėjo ant vienos kojos, ištiesusi priekin rankas, o tas stypsojo su šautuvu ant peties, nenuleisdamas nuo jos akių.

Laikrodė išmušė dvyliktą valandą. Spragt, spragt — atsivožė tabokinė. Tabokinė nebuvo tabokos, tik joj tupėjo' labai gudraus darbo mažas juodas velniūkštis.

— Kareivi! — sušuko velniūkštis.— Nežiopsok, kas tau nelygus!

Bet kareivis apsimetė negirdintis.

Kitą rytą atsikėlė vaikai ir pastatė cino kareivį ant lango. Nėr žinios, ar čia dėl velniūkščio padarymo, ar dėl vėjo, langas staiga atsidarė, ir kareivis stačia galva nuo trečio aukšto nubrazdėjo žemėn. Baisi buvo kelionė! Kareivis iškėlė koją į viršų, o jo aukšta kepurė įsmego tarp grindinio akmenų.

Tarnaitė ir mažas berniukas tuoj nubėgo į apačią jo ieškoti. Ieškojo ieškojo, vos jo nesumindė, bet vis dėlto nerado. Jei jis būtų surikęs „aš čia“, tai tikrai būtų radę, bet rėktai jis laikė nepadoriu daiktu — juk jis buvo uniformuotas karys! Netrukus užėjo lietus. Lijo labai smarkiai, o kai nustojo, atbėgo iš kur du vaikagaliai.

— Žiūrėk! — tarė vienas.— Čia guli cino kareivis. Reikia jį pavažinėti su laive!

Padarė iš laikraščio lapo laivę, pasodino į ją kareivį ir paleido grioveliu. Abu vaikai bėgo šalimais ir plojo delnais. O griovio bangos po smarkaus lietaus buvo didelės, vanduo liejosi per laivės kraštus. Popierinė laivė suposi, krypo čia į vieną šoną, čia į kitą, kareiviui iš baimės širdis mirė, bet jis to nerodė, stovėjo nemirksėdamas su ginklu ant peties.

Staiga laivė plaukdama palindo po tiltu, ir pasidarė tamsu kaip dėžutėj.

„Kur mane neša? — galvojo kareivis.— Čia bus vis to velniūkščio darbas! Kad šalia sėdėtų gražioji šokėja, nieko nesakyčiau, nors du kartus tamsiau būtų.“

Tuo metu iš patiltės iššoko didelė žvyne — ji čia gyveno.

— O pasą turi? — suriko žvyne.— Parodyk savo pasą!

Bet cino kareivis tylėjo ir dar tvirčiau glaudė prie savęs šautuvą. Laivė plaukė vis toliau, ir žvyne sekė paskui ją. Oi kaip ji griežė dantimis ir rėkė, pasitikdama kokią skiedrelę ar šiaudelį:

— Laikykit jį! Laikykit! Jis nesumokėjo maito ir neparodė paso!

Bet srovė darėsi vis stipresnė, pro tilto grindis jau buvo regėti dienos⁵ šviesa. Tuo metu pasigirdo kažkoks baisus trenksmas, galėjęs¹ išgąsdinti drąsiausią vyrą. Ten,, kur baigėsi tiltas, vanduo šniokšdamas bėgo į kanalą; tai kareiviui buvo tiek. pat pavojinga, kiek mums artinantis prie didelio krioklio. Artinosi taip greitai, jog nebegalėjo susilaikyti. Vanduo laivę nešė vis toliau, o kareivis stovėjo nieko nepaisydamas — juk jis buvo ne bails!

Laivė ėmė virsti ant šono,- vanduo semtis per kraštus, ji turėjo skęsti. Kareivis stovėjo lig kaklo vandeny, laivė grimzdo vis labiau, popierius težo vis daugiau. Pagaliau vanduo pradėjo kareiviui lieti per galvą, ir jis. atsiminė mažą gražią šokėją, jos daugiau niekados neberegės, ir jam ausyse suskambėjo šie dainos žodžiai:

Į priekį, kareivi, tu šok, Kol gyvas, už tiesą kovok!

Popierius visai ištežo, ir kareivėlis nugrimzdo į vandenį, bet tuo metu prarijo jį didelė žuvis.

Kaip buvo tamsu jos viduriuose! Daug baisesnė kaip griovio apačioj! Ir taip ankšta!, Bet kareivis nesijaudino — ramiai gulėjo su šautuvu ant peties.

Prarijus, kareivį, žuvis ėmė į visas puses puldinėti, bet paskui greitai nurimo. Praėjo kiek laiko, ir iš tamsos kareivio akyse tartum žaibas žybtelėjo, paskui pasidarė visai šviesu, ir kas balsu sušuko: „Cino kareivėlis!“ Atsitiko taip, kad ta žuvis buvo pagauta, turguj parduota, ir virėja, skrosdama su dideliu peiliu, rado jos pilve tą kareivį. Ji paėmė kareivėlį su dviem pirštais ir nunešė į kambarį, kur visi žiūrinėjo tą keistą padarėlį, gyvenusį žuvies pilve. Bet kareivis tuo nesididžiavo.

Kareivėlis buvo pastatytas ant stalo, ir pasirodė, kad — kokių dalykų atsitinka pasaulyje! — jis atsidūrė tame pačiame kambaryje, kur jau buvo buvęs. Jis vėl regėjo tuos pačius vaikus ir tuos pačius ant stalo sudėtus žaislus; regėjo puikią pilį su maža gražia šokėja, ta tebestovėjo ant vienos kojos, o kitą turėjo iškėlusį aukštį; ji taip pat nebuvo atsimainiusi. Tai didžiai sujaudino kareivį, bet jis nepravirko cino ašaromis— taip elgtis jam nederėjo. Jis žiūrėjo į ją, o ji į kareivį, bet abu viens kitam nesakė nei žodžio.

Tuo metu vienas vaikas pagriebė kareivėlį ir švilpt į krosnį— nėra žinios dėl ko, greičiausiai čia buvo kaltas tas tupėjęs tabokinėj kipšiukas.

Kareivėlis stovėjo vidury liepsnos, ir jam: buvo negirdėtai karšta, tik jis nežinojo, ar jį degino paprasta ugnis, ar meilės ugnis. Jo spalvos nubluko, bet niekas negalėjo pasakyti, ar tas atsitiko' kelionės metu, ar iš sielvarto. Jis vis laikė akis įspyręs į mažąją šokėją, ta irgi žiūrėjo į jį. Jis jautė, kad tirpsta, bet visą laiką stovėjo drąsiai su šautuvu ant pečių.

Bet staiga darė kas duris, vėjas pagavo mažąją šokėją, ir ji, nelyginant drugelis, įskrido į krosnį, tiesiai pas cino kareivį, skaisčiai suliepsnojo ir išnyko. Kareivis visai sutirpo. Nuo jo liko tik mažutis cino kąšnelis. Kitą dieną tarnaitė, šluodama pelenus iš krosnies, rado tą kąšnelį, panašų į širdį. O nuo šokėjos liko tik segelė, bet ji nebespindėjo, buvo juoda kaip anglis.

PENKI IŠ VIENOS ANKŠTIES

Buvo ankštyje penki žirniai. Jie buvo žali, ankštis taip pat žalia, todėl manė, kad visas pasaulis irgi žalias; tai buvo, žinoma, visai teisinga. Augo ankštis, augo ir žirniai. Visi jie laikėsi išsirikiavę į vieną eilę — toks jau buvo jų būdas! Iš lauko pusės ankštį švietė ir šildė saulė, o lietus prausė ją. Viduj buvo šilta ir jauku, dieną šviesu, o naktį tamsu — taip kaip ir turi būti. Žirniai augo ir augdami vis daugiau galvojo— juk reikia ką nors veikti!

— Argi dabar visą laiką mes čia taip būsime? — sakė jie.— Taip būdami galim visai į nieką pavirsti. Jaučiame, kad ten toliau visiškai kitas gyvenimas!

Praėjo kelios savaitės. Žirniai pageltonijo, pageltonijo ir ankštis.

— Visas pasaulis gelsta! — sakė žirniai, ir jie neklydo. Bet staiga trakšt — kažkas nusiskynė ankštį ir įsikišo į kišenę, kur jau daug buvo priskinta tokių pat ankščių.

— Dabar netrukus mus išleis,— džiaugėsi žirniai ir ėmė laukti.

— Norėčiau žinoti, kuriam iš mūsų penkių geriausiai pasiklos,— prabilo mažiausias žirnis.— Bet greitai pamatysime.

— Kas bus, tas bus! — pasakė didžiausias.

Plekšt ankštis išsižiojo, ir visi penki žirniai išvydo dienos šviesą. Mažas berniukas laikė juos ant delno ir džiaugėsi radęs gerų šovinių savo šautuvui. Jis bregint įsidėjo vieną žirni į šautuvą ir iššovė.

— Lekiu į platųjį pasaulį. Pagaukit mane, kad geri! — sušuko žirnis ir dingo iš akių.

Du kiti žirniai sakė:

— Kur tik nukaksime, ten ir miegosime.— Paleisti iš šautuvo, jie dar spėjo tarti:—O, mes turėsime ilgą kelionę!

— O aš,— pasakė ketvirtasis — lėksiu tiesiai į saulę! Saulė kaip tik tokia ankštis, kur man tinka! — ir tuoj išnyko.

— Kas bus, tas busi — riktelėjo paskutinis žirnis ir išlėkė aukštyn į orą, paskui nukrito ant palėpės langelio senos lentos ir įriedėjo tiesiog į plyšį, iškimštą samanomis su minkšta žeme. Lindėjo ten žirnelis samanose pasislėpęs, bet viešpats dievas jo nepamiršo.

— Kas bus, tas bus!—kartojė jis.

Mažame palėpės kambarėlyje gyveno varginga moteriškė, dieną eidavo į svetimus namus kūrinti krosnių, pjauti malkų ir kitą darbą dirbti. Moteriškė buvo ir stipri, ir darbšti, o

vis dėlto gyveno skurdžiai. Namie, tame mažame kambarėlyje, gulėjo jos vienintelė keliolikos metų dukrelė, liesa ir silpna, jau visi metai serganti; mergaitė, rodos, nenorėjo nei gyventi, nei mirti.

— Keliaus paskui savo sesutę,— dejavo jos mocma.— Turėjau dvi dukreles. Žinoma, nelengva buvo jas abi išmaitinti. Viešpats ir padalino — vieną pasiėmė pas save. Kad tik šitos neprarasčiau, kad tik ji man liktų. Bet dievas, ko gero, nepanorės, kad ji gyventų atskirai nuo sesutės, ir pasišauks ją.

Bet serganti mergaitė gyveno. Ji visą dieną kantriai gulėjo lovoj, kol motina išėjusi dirbo.

Atėjo pavasaris. Kartą anksti rytą, kai motina rengėsi į darbą, o saulė, prasimušusi pro mažutį langą, smagiai šildė aslą, serganti mergaitė pažvelgė pro stiklą ir prašneko:

— Kas ten toks žalias matyti už lango ir juda nuo- vėjo? Motina priėjo ir pradare langą.

— Čia koks augalėlis bus išdygęs,— tarė ji. — Gi žirnis išleido savo žalius lapelius! Ir kaip jis įlindo į tą plyšį? Štai tau ir darželis, gėrėkis juo!

Lovą pastatė arčiau lango, kad serganti mergaitė galėtų geriau matyti žirnio daigelį. Motina išėjo į darbą.

Vakare mergaitė pasakė:

— Mamai man rodosi, kad aš sveikstu. Šiandien saulė švietė man taip gražiai. Prašom pažiūrėti, kaip gerai auga žirnelis. Mane saulutė taip pat šildys, ir aš pasitaisysiu.

— Kad tik tau pasidarytų geriau! — atsiliepė motina, nors pati. nelabai tikėjo, kad taip bus. Ji prie žalio daigo įsmeigė žabelį, kad jo nenulaužtų vėjas — juk tas žirnis tiek džiaugsmo padarė jos mergeitei!

Prie palangės tvirtai pririšusi virvelę, antrą jos galą ji pritvirtino prie lango viršaus, kad žirnis galėtų laikytis ir augdamas vyniotis aplink virvelę. Žirnis vyniojosi ir kiekvieną dieną vis didesnis augo.

— Žiūrėk, jau greitai pražydės! — pasakė vieną rytą motina, pradėjusi pati tikėti, kad jos ligonis gali pasitaisyti.

Dabar mergaitė buvo smagesnė, daugiau kalbėjo, jau pati sėdosi lovoj ir nušvitusiomis akimis žiūrėjo į savo mažą darželį, kur vienui vienas teaugo žirnis.

Po savaitės ligonis pirmą kartą atsikėlė visą valandą. Ji šildėsi saulutėj ir jautėsi laiminga. Langas buvo atviras, o už jo išsiskleidęs rausvas žirnio žiedelis. Mergaitė pasilenkė ir labai atsargiai pabučiavo švelnius žiedo lapelius. Ta diena jai buvo tikra šventė.

— Matyti, pats viešpats pasodino žirnį ir išaugino jį, kad suteiktų vilties ir džiaugsmo tau, o kartu ir man,— pasakė laiminga motina ir, žiūrėdama į tą žiedą, visa nušvitusi taip šypsojosi, lyg jis būtų tikras angelas sargas.

O kas gi atsitiko kitiems žirniams?

Tas, kur lėkdamas į platųjį pasaulį sakė: „Pagaukit mane, kad geri!“, iš pradžių įkrito į stogo lataką, paskui pateko į karvelio gurklį ir ten gulėjo tartum pranašas Jonas banginio pilve.

Abu žirniai miegaliai nulėkė ten pat ir buvo karvelių sulesti, vadinasi, atnešė kokią naudą.

2. Laukinės gulbės

O ketvirtasis, kur norėjo lėkti į saulę, nukrito į klaną, ne vieną savaitę pratelkšnojo tenai dvokiančiame vandenyje ir nuo to visas išpurto.

— Vadinasi, pasitaisiau ašj — didžiavosi žirnis.— Greitai sprogsiu. To turbūt joks žirnis iki šiol negalėjo ir negali pasiekti. Aš pats žymiausias iš visų penkių mūsų ankšties žirnių!

Ir jam visiškai pritarė vandens klanas.

Prie palėpės langelio stovėjo jauna mergaitė, jos akys spindėjo, o skruostai degė sveiku raudoniu. Ji sunėrė prieš žirnio žiedą savo, plonas rankutes ir dėkojo už jį dievui.

O klanas sakė:

— Vis dėlto pats žymiausias žirnis — mano!

SIDABRINIS ŠILINGAS

Kartą iš pinigų kalyklos išriedėjo blizgantis sidabrinis šilingas. Iš džiaugsmo, kad toks gražus, pašoko aukštyn, suskambėjo ir sušuko:

— Dabar aš keliausiu po platųjį pasaulį!

Ir tikrai jis pradėjo keliauti po platųjį pasaulį.

Glamžė jį su savo šiltomis rankutėmis vaikas, laikė suspaudęs su šaltais nagais šykštuolis, seni pagavę ilgai nenorėjo su juo skirtis, o jauni, tik pačiupe, tuojau leido jį apyvartą tolyn. Šilingas buvo sidabro su nedidele vario priemaiša ir visus metus trunkėsi po tą kraštą, kur buvo kaltas. Bet štai jis iškeliavo į užsienius. Buvo jis paskutinis to krašto pinigas, likęs savininko, piniginė, o savininkas net nežinojo, kad jį turi, tik kažkaip kartą netikėtai jį pamatė.

— Aure, turiu dar vieną šilingą! — tarė jis. — Tegu keliauja kartu su manim!

Ir keliautojas įmetė vėl jį piniginę. Šilingas iš džiaugsmo pašoko ir suskambėjo.

Dabar jis gulėjo šalia svetimų savo draugų, tie atsirasdavo ir vėl išnykdavo, užleisdami vieni kitiems vietą, tik jis vienas visą laiką niekur nekėlė kojos, tuo jis skyrėsi nuo kitų.

Praėjo kelios savaitės, ir šilingas nukako labai toli, tik nežinojo kur. Jis girdėjo, kitus kalbant, kad jie italų ar prancūzų, vienas gyrėsi, kad jie dabar esantys tokiam mieste, kitas — tokiam. Bet šilingas negalėjo įsivaizduoti tų miestų: nuolatos būdamas piniginė, neregėsi pasaulio! Kartą šilingas pamatė, kad piniginė truputį prasižiojus, ir prislinko prie tos žioties, norėdamas bent su jį viena akimi pažvelgti į pasaulį. Bet už smalsumą buvo nubaustas: išslydo iš piniginės ir įkrito į kelnių kišenę. Vakare keliautojas piniginę išsitraukė, o šilingas paliko kišenėj ir kartų su kitais drabužiais buvo išneštas į koridorių, ten jis iškrito ant grindų, bet niekas to nematė ir negirdėjo, kaip jis žvangtelėjo.

Rytą drabužius įnešė į kambarį, keliautojas apsilviko ir išvažiavo, o šilingas paliko. Paskui jį rado, pridėjo prie kitų trijų pinigėlių, kad vėl galėtų trintis tarp žmonių kaip seniau.

— Kaip malonu vėl grįžti į pasaulį, pažinti kitų tautų žmones ir jų papročius! — džiaugėsi šilingas.

— Kieno tas pinigas? — išgirdo ką sakant. — Čia ne mūsų pinigas! Jis netikras! Jis netikras!

Čia, tiesą sakant, prasideda mūsų šilingo istorija, kurią paskui jis pats apsakė.

— „Netikras! Netikras!“ — girdėdamas tuos žodžius, aš ėmiau drebėti, — pasakojo šilingas. — O aš žinojau, kad esu iš tikro sidabro, gerai nukaltas ir puikiai skambu. Čia turi būti koks apsirikimas, — pagalvojau. — Negalimas daiktas, kad niekus tokius kalbėtų apie mane! Bet iš tiesų jie kalbėjo apie mane. Jie mane vadino netikru. Jų nuomone, aš niekam netikau!

— Reikia jį įkišti kam patamsy! — sakė gavęs mane žmogus.

Taip jis ir padarė, o dienos šviesoje vėl ėmė mane visokiais žodžiais niekinti: „Netikras, netikras! Greičiau reikia kur išleisti!“ Ir aš drebėjau, kada kas, sumaišęs mane su savo krašto pinigais, kišo kitam, norėdamas apgauti.

„Koks aš nelaimingas! — galvojau. — Kokia man nauda iš to, kad aš tikro sidabro, gerai nukaltas ir gražiai skambu? Žmonių akyse esame tiek verti, kokiais jie mus laiko. Todėl koks baisus, turi būti gyvenimas su negryna, sąžine, padarius piktą darbą, jei aš, nieko nekaltas, tiek kenčiu, girdėdamas neteisingus priekaištus?“

Traukiamas iš kišenės, aš kaskart bijojau, kad tas, kuriam turėjo mane mokėti, pažiūrėjęs netėkštų manęs su paniekinimu ant stalo, lyg aš būčiau didžiausias melagis ir apgavikas.

Kartą patekau vargingai moterėlei, gavusiai mane už sunkų dienos darbą, ir ji niekur negalėjo manęs iškišti. Visi nuo manęs kratėsi, aš buvau tikra tos vargšės nelaimė.

— Nieko nepadarysi, reikia ką apgauti,— tarė kartą vargšė.— Aš tiek neturiu, kad galėčiau laikyti netikrą pinigą. Mėginsiu įduoti turtingam kepėjui, jis juk nepavargs. Bet vis dėlto negražus čia bus darbas!

„Dabar turėsiu apsunkinti tos vargšės sąžinę! — pagalvojau.— Argi aš būčiau tiek pasikeitęs paskutiniu laiku?“

Moterėlė nukiūtino pas turtingą kepėją. Tas gerai pasižino su pinigais, paėmęs į rankas, bloškė mane atgal vargšei, ir ji turėjo grįžti namo be duonos. Aš labai krimtausi, kad pasidariau toks nenaudėlis, nors jaunas būdamas turėjau didelį pasitikėjimą savo vertingumu. Aš buvau toks nuliūdęs, kaip gali būti nuliūdęs šilingas, kurio niekas nenori imti. Bet moterėlė parsinešė mane namo ir, apžiūrėjusi iš visų pusių geromis, meilingomis akimis, tarė:

— Nenoriu nieko apgaudinėti! Išgręšiu tau skylutę, tada visi matys, kad esi netikęs. O gal tu laimingas pinigas? Kartais gali duoti didžiausią laimę! Juk ta mintis man atėjo į galvą netikėtai! Pradursiu čia skylutę, įversiu siūlą ir užkabinsiu kaimynės vaikui ant kaklo — gal ateis kokia jam laimė!

Ir ji prabadė man skylutę. Žinoma, nėra malonus daiktas, kai tave bado, bet galima daug nukęsti, žinant, kad tai daroma su gerais norais. Pravėrė pro tą skylutę siūlą, ir aš buvau panašus į medalioną. Tada užkabino ant kaklo mažam vaikui. Vaikas juokėsi, bučiavo mane, ir aš visą naktį ilsėjau ant šiltos, nekaltos kūdikio krūtinėlės'.

Rytą vaiko motina apžiūrėjo mane, apvartė, ir aš tuojau supratau, kad ji ką sugalvojęsi. Paėmusi žirkles, ji nukirpo siūlą.

— Laimingas pinigas! — tarė ji.— Tuoj pamatysime jo laimę! Tada įmetė mane į actą, ir aš visas pažaliavau. Paskui gražiai užlipdė skylutę, kiek pašvietė ir pritemus išėjo pirkti loterijos bilieto.

Kaip man buvo sunku! Man rodėsi, kad tuoj lūšiu perpus. Jaučiau, kad mane vėl pavadins netikru ir atmes akyse tokios daugybės pinigų, papuoštų garbingais parašais ir paveikslais. Bet šį kartą išsvengiau gėdos. Pirkėjų buvo prisirinkę labai daug, ir loterijos bilietų pardavėjas, ilgai negaišdamas, metė mane į kasą, o aš, krisdamas prie kitų pinigų, tik suskambėjau. Nežinau, ar už mane pirktas bilietas ką laimėjo, tik kitą dieną pastebėjo mano netikrumą ir vėl ėmė apgaudinėti žmones visokiais būdais. Toks bjaurus darbas tartum peilis raižė teisingą mano širdį!

Ilgai aš ėjau iš rankų į rankas, iš namų į namus, visur mane niekino, visur mane, keikė. Niekas manim nepasitikėjo, o aš nepasitikėjau kitais ir net pačiu savim. Sunkūs buvo laikai!

Kartą atvyko koks keliautojas. Jam tuoj mane įkišo. Jis, nieko nemanydamas, palaikė mane vietos pinigų, bet kai norėjo išleisti, aš vėl išgirdau:

— Niekam, tikęs; netikras!

— Man davė kaip tikrą, aš nieko nežinojau! — teisinosi keliautojas.

Bet kai geriau pažvelgė, jo veidas nušvito. Seniai niekas neberodė malonaus veido iš tų, kas mane laikė savo ranko.

— Kas gi čia?—pratarė jis.— Juk čia pinigas mano krašto! Čia tikras, geras mano tėvynės šilingas! Jis pradurtas ir palaikytas netikru. Juokų darbas! Dabar tave vešiu namo!

Kaip aš džiaugiausi! Mane vadino geru, tikru šilingu ir žada gražinti į tėvynę, kur mane visi pažįsta ir žino, kad esu nukaltas iš tikro sidabro. Iš džiaugsmo tik nešoko man kibirkštys! Bet kibirkštis duoti yra priešinga mano prigimimui, tai plieno, o ne sidabro ypatybė. Aš buvau suvyniotas su baltu popierium, kad nesusimaišyčiau su kitais pinigais ir neprapulčiau. Tiktai per vieną šventę, kada pas keliautoją buvo susirinkę jo tautiečiai, aš buvau parodytas. Svečiai žiūrėjo į mane su pagarba ir gyre. Kaip keista, kad galima sukelti kitų susidomėjimą, nepratarus nei žodžio!

O paskui sugrįžau į tėvynę. Pasibaigė mano vargai, sugrįžo džiaugsmo dienos. Juk aš iš tikro sidabro, gerai nukaltas, ir niekas nežiūri, kad pragręžtą turiu skylutę. Tai neturi reikšmės, jei esi tikras. Reikia tik kantrybės, o tiesa visados nugali,— pabaigė savo istoriją šilingas.

KĄ SENIUKAS PADARYS — VIS BUS GERAI

Pasakysiu tau pasaką, kur esu girdėjęs dar mažas būdamas. Kiekvieną kartą, kada tik ją atsimenu, ji man rodo vis gražesnė. Matyti, pasakos, kaip ir daugelis žmonių, kuo toliau, tuo jos darosi gražesnės.

Tau, žinoma, teko būti laukuose; be abejo, ten esi matęs senų, aplūžusių triobelių su šiaudiniais stogais. Stogai" apaugę samanomis ir žolėmis, o ant gūbrio būtinai gužo lizdas. Jų sienos pakrypusios, langeliai žemučiai, ir tik vienas tėra taip įtaisytas, jog galima atidaryti: Krosnys^ išsidavusios į orą lyg kokie stori pilveliai. Alyvos auga persisvėrusias per tvorą, o po jų šakomis, prie pat tvoros, telkšo klanas, ten maudosi keli ančiukai. Prie triobelės bus ir su grandine pririštas šuva, tas nieko nepraleidžia nelojęs.

Štai lygiai tokia stovėjo už miesto triobelė, o joje gyveno vienas senas žmogus su pačia. Kad ir menkas jų buvo gyvenimas, bet vis dėlto turėjo daiktą, be kurio būtų galėję apsieiti: tai buvo arklys, mitęs, augančia vieškelio pakraščiais žole. Seniukas važinėdavo su tuo arkliu į miestą, dažnai duodavo jį naudotis savo kaimynams, žinoma, už tam tikrą atsitarnavimą. Bet pelningiau buvo arklį parduoti arba išmainyti, kad jo vietoj būtų koks naudingesnis daiktas. Bet koks daiktas galėjo būti naudingesnis?